

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Barns favoritplatser, ett underlag vid skolgårdsplanering

Johanna Ottosson

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Uppsala 2014

Titel: Barns favoritplatser, ett underlag vid skolgårdsplanering

Engelsk titel: Children's favourite places as a basis in school yard planning

© Johanna Ottosson

Handledare: Maria Hedberg, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Lena Steffner, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna

Nyckelord: favoritplats, miljöpsykologi, platsanknytning, skolgård, utformning

Omslagsbild: Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 1. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman.

Publiceringsår: 2014

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Abstract

Children in their younger school years are bound to spend much time in their school yard; therefore it is of great importance that they enjoy it there. Many previous studies have highlighted the importance of emotional attachment to a place for psychological well-being and sense of belonging. Through understanding of place attachment and how it develops, landscape architects will most likely be better fit to create cherished places.

The purpose of this study is to explore how the qualities of children's favourite outdoor places could be used as a basis when planning a school yard. Within the study, the term 'favourite place' represented a place to which the children had attachment. The question of the study came to be: How could the qualities of the places in outdoor environment to which children at Nybble Elementary School have become attached, be used as a basis when planning a school yard?

A questionnaire study was held at Nybble Elementary School, Flen, in order to explore this issue. The questionnaire consisted of four questions regarding each child's favourite place, completed by a drawing of this place.

A total of 68 questionnaires from children in grade one, two, three and four came to lay the basis of the study. From the questionnaires, five groups of 'favourite places' took form: football field, forest, playground, place by the water, and private garden. The questionnaires from each of the five groups were analysed in order to develop an understanding of what qualities the children appreciated at each place. Drawing from those qualities, a basis usable within school yard planning was formed.

Sammanfattning

Barn i yngre skolåldern spenderar mycket tid på skolgården; därför är det viktigt att de trivs där. Flera studier har visat på just vikten av anknytning till plats för människors psykiska välbefinnande och känsla av samhörighet. Genom förståelse för vad platsanknytning är och hur det uppstår ökar chansen för landskapsarkitekter att kunna skapa omtyckta platser.

Syftet med kandidatarbetet är att undersöka hur kvaliteterna hos barns favoritplatser utomhus kan utgöra underlag för en skolgårdsutformning. Inom undersökningen representerade uttrycket "favoritplats" en plats som barnet knutit an till. Frågeställningen lød: Hur kan kvaliteterna hos platser i utomhusmiljö som barn på Nybbleskolan knutit an till utgöra en del av underlaget för en skolgårdsutformning?

För att få större förståelse för vilka platser barn knyter an till genomfördes en enkätstudie på Nybbleskolan i Flen. Enkäten bestod av fyra frågor om varje barns favoritplats samt en teckning av platsen.

Totalt 68 enkäter från barn i årskurs ett, två, tre och fyra kom att utgöra grunden för det fortsatta arbetet. Resultatet delade in barnens svar i fem grupper av favoritplatser: fotbollsplan, skog, lekplats, plats vid vatten samt egen trädgård. Dessa fem grupper analyserades utifrån barnens svar för att skapa en förståelse för vilka kvaliteter barnen uppskattade på respektive plats. Med utgångspunkt i kvaliteterna presenteras ett möjligt underlag för en skolgårdsutformning.

Sammanfattning	3
Inledning.....	5
Syfte	5
Frågeställning	6
Begreppsprecisering	6
Avgränsningar	6
Bakgrund.....	7
Vad är en plats?	7
Platsanknytning: en människas starka positiva band till en plats	7
Hur platsanknytning uppstår	8
Vikten av platsanknytning	10
Platsen för undersökningen: Nybbleskolan i Flen	10
Metod	11
Enkätens utformning	11
Enkätens genomförande	12
Enkätens sammanställning	12
Resultat och analys	13
Fördelning av favoritplatser hos barnen	13
Favoritplats: fotbollsplan	14
Favoritplats: skog	15
Favoritplats: lekplats.....	16
Favoritplats: vid vatten	17
Favoritplats: egen trädgård	18
Möjlig ytfördelning på en skolgård, baserat på barnens favoritplatser	19
Diskussion	21
Metoddiskussion.....	23
Referenser.....	24

Inledning

Min egen favoritplats är Klippan; så kallas den åtminstone av min familj och mina vänner. Vad dess egentliga namn är vet jag inte, men det känns inte heller betydelsefullt. Klippan är en liten stenhäll i skogen, belägen längst in i viken på en sjö mot vilken den sluttar brant ner. På den släta hällen klamrar sig några tallar fast varav vissa har antagit en närmast bonsai-liknande form. Klippan ligger i västerläge, men det har jag kommit att reflektera över först i vuxen ålder. Som barn visste jag bara att när man kom hit om eftermiddagarna sken solen, och den fortsatte att göra så medan eftermiddagen sakteligen övergick i kväll. Det gav oss många soliga sommartimmar att bada i den ljunna viken, meta mört och abborre, och sitta tysta eller samtalandes på hällen. Detta var min barndoms plats, men jag återvänder fortfarande ofta. Ibland själv och ibland med andra, ibland bara i tankarna. Sinnebilden av platsen bor i mig och är en del av mig, av mina rötter och min identitet. Det är en plats dit jag kan komma och känna mig trygg. Min favoritplats. Men låt mig börja i en annan ände.

I enighet med svensk lagstiftning har alla barn i Sverige skolplikt (Skolverket 2012). Skolplikten börjar i regel gälla höstterminen samma år som barnet fyller sju år, och fortgår fram till och med det nionde skolåret. Barnet är under dessa nio år skyldigt att delta i den verksamhet som skolan anordnar, såvida inte giltiga skäl att utebli finns. Skoldagarna under dessa nio år är dock inte utan avbrott, utan eleverna kommer varje skoldag åtnjuta cirka en timmes rast (Ottosson¹). Åtminstone för eleverna i de yngre årskurserna kommer majoriteten av denna rasttid att spenderas på skolgården. Detta innebär i grova drag att 25% av skoltiden kommer tillbringas på skolgården (Ottosson¹).

Med tanke på att alla denna tid barnen tillbringas på skolgården får det anses som viktigt att de kan må bra där. För att så ska ske spelar en mängd olika faktorer in där sociala faktorer och erfarenheter inte är att förringa; är barnet exempelvis utsatt för mobbing kommer detta självklart påverka barnets välmående på skolgården (Rigby 2000). Emellertid kan det antas att även den fysiska miljöns utformning – här i form av skolgården – är av stor vikt för barnens trivsel.

Även forskning inom miljöpsykologin visar på betydelsen av att trivas på en plats och skapa positiva emotionella band till platsen. Studier har visat att platsanknytning är viktigt för människors psykiska välmående och känsla av samhörighet (Kaymaz 2013). Därför är det värdefullt att, i egenskap av landskapsarkitekt, förstå vad platsanknytning är och hur det uppstår. Genom denna kunskap ökar chanserna för en landskapsarkitekt att kunna skapa omtyckta platser (Jack 2010; Kaymaz 2013). Min ambition med denna uppsats var att undersöka hur man som landskapsarkitekt på ett aktivt sätt kan arbeta för att underlätta barns platsanknytning till en skolgård.

Syfte

Syftet med kandidatarbetet är att undersöka hur kvaliteterna hos barns favoritplatser utomhus kan utgöra underlag för en skolgårdsutformning. Undersökningen ifråga kom att inrikta sig på Nybbleskolan i Flen.

¹ Eva-Lena Ottosson, lärare, Nybbleskolan i Flen, samtal 24 april 2014

Frågeställning

Hur kan kvaliteterna hos platser i utomhusmiljö som barn på Nybbleskolan knutit an till utgöra en del av underlaget för en skolgårdsutformning?

Begreppsprecisering

Orden som presenteras här är vanligt förekommande i uppsatsen och kommer därför preciseras närmare.

Platsanknytning: Ett starkt positivt emotionellt band till en viss plats (Morgon 2010). En känsla av att värna om och vilja återvända till denna plats.

Knyta an: Utvecklandet av platsanknytning där en varaktigt positiv relation till en viss plats skapas (Morgon 2010).

Favoritplats: En plats till vilken en människa har utvecklat platsanknytning. Att ha en plats som favoritplats bedömer jag kan anses synonymt med att ha knutit an till en plats, utifrån den tidigare presenterade definitionen av platsanknytning. Att just ordet ”favoritplats” valdes var då jag antog att det skulle vara lättförståelig för barn.

Avgränsningar

Jag tror att en ökad förståelse för vilka platser barn knyter an till är en viktig pusselbit för att skapa en omtyckt skolgård. Detta då jag antar att barns preferenser för platser generellt även kommer bestå när de möter en ny skolgård, och verka till skolgårdens för- eller nackdel. Jag ville arbeta så förutsättningslöst som möjligt med implementeringen av kvaliteterna hos favoritplatserna på en skolgårdsutformning. Därför är skolgårdsutformning specifikt *inte* i fokus i uppsatsen, utan platsanknytning. Jag ville alltså se vad som framkom när man utgick enbart från detta perspektiv.

Undersökningen avsåg endast Nybbleskolan i Flen. Att just denna skola valdes var dels för att jag själv gått på skolan och hade etablerad kontakt med flera pedagoger där. Dels var skolan intressant eftersom Flens tre lågstadieskolor eventuellt ska centraliseras i framtiden och en ny skolgård då ska utformas i samband med detta. Min undersökning skulle då kunna vara ett sätt för skolan att få större kunskap om de platser skolbarnen uppskattar, samt förslag på hur denna kunskap skulle kunna implementeras.

Barnen ifråga innefattade årskurserna ett, två, tre och fyra på Nybbleskolan. Anledningen till att dessa klasser valdes var för att deras respektive klassföreståndare visade intresse av att låta sina klasser delta i undersökningen. En majoritet av Nybbleskolans elever kom således att delta.

Jag undersökte inte huruvida barnen på Nybbleskolan idag trivs med sin skolgård eller ej. Detta då frågan inte gällde huruvida den befintliga skolgården var fungerande, utan hur man skulle kunna resonera vid utformandet av en ny skolgård.

Syftet med arbetet var inte att ge *allmänna* riktlinjer eftersom detta skulle kräva ett betydligt bredare svarsunderlag, utan det jag kom fram till får antas gälla just för den undersökta skolan ifråga.

Arbetet avsågs inte resultera i ett gestaltungsförslag utan en skriftlig redovisning av resultat och analys. En schematisk illustration av resultatet och

analysen ingår även i uppsatsen. Tanken är att illustrationen kan vara del i ett underlag för skolgårdsutformning

Bakgrund

I denna bakgrund kommer jag initialt att försöka definiera vad en plats är. Därefter kommer jag behandla begreppet platsanknytning: vad det är, hur det uppstår och varför det är viktigt. För att undersöka detta utgick jag från aktuell forskning och litteratur. Slutligen kommer jag presentera platsen för min egen undersökning närmare, nämligen Nybbleskolan i Flen, Södermanland.

Vad är en plats?

Vid definiering av vad ”plats” innebär bör viss försiktighet iakttas. En definition må vara användbar i ett försök att strukturera upp begreppet, men faktum kvarstår att platsernas sammansättning är långt mer komplexa och mångfacetterade än vad en definition kan återge (Carmona, Heath, Oc & Tiesdell 2010, s. 121).

Lynch (1960, s. 8) menar att en plats blir till när människor urskiljer platsen från den generella fysiska miljön. Platsen måste även vara distinkt åtskild från andra platser. En sådan åtskillnad kan göras både av ett samhälle, en grupp eller en individ. En plats är således en egen enhet, distinkt separerbar enhet med ett tydligt ”innanför” och ”utanför”(Carmona et al. 2010).

Enligt Relph (1976, s. 45) är plats är en sammansättning bestående av tre komponenter: fysisk miljö, aktivitet och mening. Fysisk miljö kan här tolkas som de fysiska egenskaper en plats besitter, exempelvis skala och kännetecken. Med aktivitet avses de aktiviteter som försegår på platsen, må det vara bollspel, promenader eller lek. Mening avser de psykologiska faktorer som människor tillskriver en plats, till exempel symbolik, rekreation eller nöje. Genom en interaktion av dessa tre komponenter, fysisk miljö, aktivitet och mening, skapar människor en känsla av en viss plats.

Platsanknytning: en människas starka positiva band till en plats

En stark känsla av en viss plats refereras ibland till det latinska uttrycket ”genius loci”. Genius loci innebär att människor på en viss plats upplever något förmer än de rent fysiska attributen hos platsen eller vad som förmedlas oss via de fem sinnen; vi känner en anknytning till själva platsens ande (Carmona et al. 2010, s. 119). I romersk religion var också genius loci just den skyddande ande som fanns över en viss plats (Bell 2004 s. 104). Trots att begreppet genius loci kan tyckas abstrakt, kan det icke desto mindre vara väldigt uppenbart för den som upplever detta.

De flesta människor har sannolikt upplevt något liknande genius loci på en plats. Många av oss har troligen också vissa platser som betyder extra mycket för oss. Platser vi värnar om och gärna återvänder till, liknande den favoritplats jag själv beskrev i inledningen. Inom forskningsvärlden kallas denna typ av starka

positiva band till en specifik plats för "place attachment" (Morgon 2010). "Place attachment" skulle kunna översättas till platsanknytning, och det är detta ord som använts i denna uppsats. Chow och Healey (2008) beskriver platsanknytning som ett komplext fenomen sprunget ur ett växelspel mellan affekt, emotion, kunskap, trosföreställningar och beteenden som är knutna till en plats.

Kaymaz (2013) tar upp platsen "hemma" som ett exempel på en plats till vilken människor ofta har en stark platsanknytning. Uttryck som "hem kära hem" eller det engelska "there's no place like home" är enligt Kaymaz universella uttryck som tyder på att hemmet vanligen är en plats förknippad med mening och positiva känslor.

Enligt Kyle, Mowen och Tarrant (2004) kan platsanknytning som fenomen delas in i tre komponenter: Praktiskt utövande, kognition och affekt. Praktiskt utövande beskriver de beteenden och aktiviteter som utspelar sig på platsen ifråga. Kognition avser en människas tankar, kunskap, perceptioner och trosföreställningar relaterade till platsen. Affekt syftar till det emotionella bandet som människan har till platsen. Dessa tre komponenter kommer att diskuteras mer under nästa rubrik.

Hur platsanknytning uppstår

Vid utvecklandet av platsanknytning samspelar många olika faktorer parallellt, och exakt hur det uppstår är en komplex fråga. Inte desto mindre är det viktigt med en förståelse för hur människor anknyter till platser för den som planerar samhället, i syfte att kunna skapa omtyckta platser (Jack 2010). Att ha kunskap om hur människor anknyter till platser är således viktigt för landskapsarkitekter. I kommande stycke kommer jag redogöra för hur platsanknytning uppstår, och jag tar avstamp i de händelser som utspelar sig på en plats.

Händelserna som utspelar sig på en plats

Tid, om den finns i tillräcklig mängd, kan vara en viktig faktor för platsanknytning. Det har visat sig att människor har starkare platsanknytning till platser där de tillbringar mycket tid (Kaymaz 2013). Som tidigare nämnts kommer barn att spendera cirka 25% av sin skoltid på skolgården, vilket då enligt denna teori skulle gynna platsanknytning. Att tid är viktigt för platsanknytning skulle kunna bero på att ju mer tid en människa tillbringar på en plats, ju större sannolikhet att hen kommer att uppleva olika händelser där. Just *upplevelser* anses som centralt för att människor ska knyta an till en plats. Intensiteten, varaktigheten, innehållet och resultatet av upplevelserna är här av stor betydelse.

Den sociala kontextens betydelse

Upplevelserna på en plats uppstår inte sällan i interaktion med andra människor på platsen. En fylld, dånande sportstadion ger exempelvis sannolikt inte samma upplevelse om man är där helt ensam (Carmona et al. 2010). Den sociala dimensionen är alltså ofta del i skapandet av platsanknytning (Kyle, Mowen & Tarrant 2004).

Jack (2010) menar att direkta och upprepade upplevelser i bardomen, tillsammans med den sociala kontexten, tenderar vara det som med störst sannolikhet leder till platsanknytning. Om meningsfulla sociala relationer har uppstått och upprätthålls inom en viss miljö, är det också troligt att dessa platser

tilldelas mening eftersom de tillhandahållit en kontext för dessa sociala upplevelser (Kyle, Mowen & Tarrant 2004).

Kognition: Tankar, lärdomar och perceptioner kopplade till en plats

Händelserna som utspelar sig på en viss plats, antingen tillsammans med andra eller när man är ensam, kommer att skapa ett gensvar i människan (Kyle, Mowen & Tarrant 2004). Detta gensvar består i tankar, lärdomar och uppfattningar, vilka faller in under begreppet kognitioner. Kognition syftar alltså till tankar, kunskap och trosföreställningar som kopplar till platsen. Om dessa kognitioner är av positiv art, som en följd av positiva händelser på platsen, ökar det sannolikheten att en människa kommer anknyta till platsen ifråga.

Lika viktigt som hur en människa beter sig på en plats är hens intentioner och föreställningar om hur hen *kommer* att bete sig där, det vill säga beteendointentionen (Kyle, Mowen & Tarrant 2004). Beteendointention syftar till det beteende man *avser* att ha på platsen, men behöver inte alltid hänga ihop med vad man sedan faktiskt gör. Exempelvis kan man tycka om en badplats för att man tänker sig att man är där och leker i vattnet, oavsett om man sedan i realiteten bara badar ett mindre antal gånger då platsen besöks. Kanske är man en badkruka, men gillar ändå tanken av sig själv simmandes runt i vattnet och föreställer sig att det är det man gör på platsen. Det är då denna beteendointention som kommer att ha störst betydelse för platsanknytningen.

Affekt: Starka emotionella band och positiva känslor kopplade till en plats

Affekt är den komponent av platsanknytning som syftar till den rent känslomässiga inställningen till platsen (Kyle, Mowen & Tarrant 2004). Att få positiva känslor för en plats föranleds av, vilket beskrevs i förgående stycken, positiva upplevelser på platsen vilket ger positiva kognitioner. Affekt handlar också om den mening en människa tillskriver en viss plats.

Jack (2010) skriver om hur barn från en väldigt tidig ålder, till en början omedvetet, skapar positiva och negativa känslor till sin omgivning. Anknytning till en viss plats bygger på att barnet utvecklar kluster av positiva kognitioner till en viss plats.

Morgan (2010) menar att om en plats skapar upprepade, positiva stimuleringar av hjärnans lustcentra kommer hjärnan så småningom att skapa en undermedveten arbetsmodell av en plats som positiv. Denna undermedvetna arbetsmodell bidrar till en positiv inställning till platsen som varar över tid – det vill säga platsanknytning. Platsanknytning bygger således på positiva minnen av platsen som generaliserats till en positiv affekt.

En människas ålder har betydelse för vilka platser hen knyter an till

Platsanknytning har som störst möjlighet att skapas om platsen introduceras redan i barndomen (Morgan 2010). Även detta talar i skolgårdens fördel. För att utveckla platsanknytning ska barn tillåtas leka, utforska och dagdrömma, samt ges möjlighet att lära känna andra människor på platsen.

Upp till femårsåldern är hemmet vanligen den plats till vilken barn har starkast anknytning (Jack 2010). Ju äldre barnet sedan blir, ju mer expanderar det sin värld och ju fler chanser får det då att interagera med platser utanför hemmet och skapa band även till dessa. När barn har fått beskriva vilka som är deras favoritplatser brukar en majoritet av barnen svara just platser i sin närmiljö:

hemmet och dess trädgård, närliggande gator, parker, lekplatser och idrottsplatser (Jack 2010).

Vikten av platsanknytning

I forskning inom miljöpsykologi är många överens om att platsanknytning är en förutsättning för människors psykiska välmående (Kaymaz 2013).

Undersökningar på barn och ungdomar har gång på gång visat att plats, identitet och välmående ofta har en stark koppling (Jack 2010).

Anknytningsteori

Forskning har visat på viktiga paralleller mellan barns platsanknytning och dess utvecklingsprocesser (Morgan 2010). Detta tyder på att platsanknytning har betydelse för barnets utveckling. Morgan drar paralleller till psykologins anknytningsteori, vilken handlar om hur barn bildar starka band till för dem viktiga människor. Om barnen sedan separeras från dessa människor kommer de att uppvisa stor stress och sorg. På liknande sätt har det visat sig att även platsanknytning fungerar. Studier har visat att personer som behöver skiljas från sin barndoms favoritplatser kan känna en stor sorg. Då de har återvänt till sina favoritplatser har stressnivåerna sjunkit och de har känt sig trygga (Morgan 2010).

Identitetsskapande

Platsanknytning tros även vara viktigt för människans identitetsskapande. Platser med vilka människor identifierar sig reflekterar ofta komponenter av hela deras identitet enligt Kyle, Mowen och Tarrant (2004). Morgan (2010) bekräftar detta i en studie där de intervjuade personerna hävdade att deras barndoms platsupplevelser hade format deras identitet som vuxna. De intervjuade berättade hur barndomsplatserna och dess miljöer hade gjort dem till de individer de var.

Även Jack (2010) beskriver hur de platser som en människa knutit an till kan sägas vara en del av personens hela identitet, bestående av minnen, känslor, trosföreställningar och mening som associeras med platser. Jack menar att möjligheten att skapa platsanknytning är av yttersta vikt för ett barn för att kunna utveckla en identitet, men även för att få en känsla av trygghet och tillhörighet. Får barnet inte möjlighet att skapa dessa band till platser kan det enligt Jack bidra till rotlöshet och dålig självkänsla.

Platsen för undersökningen: Nybbleskolan i Flen

Undersökningsdelen av denna uppsats ägde rum på Nybbleskolan i Flen. Denna skola kommer i detta stycke att presenteras närmare för att skapa en bättre uppfattning om de barn som undersökningen utgick från.

Flen är en ort med 6300 invånare (Befolkningen 2014), belägen i Södermanland 111 km sydväst om Stockholm. Nybbleskolan är i sin tur belägen i stadsdelen Nybble i norra Flen. Nybbleskolan omfattar årskurserna 1-5 samt fritidsverksamhet (Arvidsson 2014). Det finns även en internationell klass med elever från förskoleklass till årskurs tre. Totalt går cirka 140 barn på Nybbleskolan, med ungefär 25 elever per klass (Ottosson²). Eleverna på

² Eva-Lena Ottosson, lärare, Nybbleskolan i Flen, samtal 24 april 2014

Nybbleskolan kommer till övervägande del från familjer bosatta i hus med trädgård. Vid undervisningen på Nybbleskolan används utemiljön i stor utsträckning, där både den naturlika skolgården och den närliggande skogen utnyttjas (Arvidsson 2014).

Kommande nybyggnation

Flens kommun arbetar i dagsläget med ett kommunövergripande projekt kallat Skolprojektet (Flens kommun 2013). Projektet uppstod 2012 som en reaktion på att många av kommunens elever haft svårigheter att uppnå godkända mål i skolutbildningen. Initialt i projektet genomfördes nulägesanalyser av skolområdet, följt av strategier för förbättringar, för att slutligen övergå till genomförande. Ett förslag som diskuterats är möjligheten att slå samman de nuvarande tre lågstadieskolorna i Flens tätort, Nybbleskolan, Söderskolan och Lötensskolan. Detta skulle innebära att en helt ny skola skulle byggas för att kunna inhysa alla elever. I samband med detta skulle då även en ny skolgård utformas.

Metod

För att ta reda på vilka som var barnens favoritplatser i utomhusmiljö genomfördes en enkätundersökning. Anledningen till att enkät valdes som metod var för att få ett brett svarsunderlag. Enkäten kompletterades av respektive barn med en teckning av deras favoritplats.

Enkätens utformning

Enkätens frågor utformades i syfte att skapa förståelse för vad som var barnens favoritplats och varför. Språket i enkäten kom att ses över och korrigeras av verksam pedagog på den undersökta skolan ifråga (Ottosson³). Detta för att språket skulle vara lättförståeligt för barnen och missuppfattningar skulle undvikas. Uttrycket "favoritplats" representerade inom arbetet, vilket tidigare nämnts, en plats som barnet utvecklat platsanknytning till.

De fyra frågor som enkäten bestod av var:

- » Vilken är din favoritplats?
- » Hur ser det ut på din favoritplats?
- » Vad är det som gör att du gillar just den här platsen?
- » Vad brukar du göra på din favoritplats?

Sist på pappret stod uppmaningen: "Rita en teckning av din favoritplats på det tomma pappret!". Hophäftat med enkäten fanns då ett tomt ritpapper som barnen kunde rita på. Syftet med teckningen var att få möjlighet till ytterligare insikt i barnens favoritplatser, utifall saker skulle framkomma i bild som inte framkom i text.

³ Eva-Lena Ottosson, lärare, Nybbleskolan i Flen, samtal 21 april 2014

Enkätens genomförande

Enkäten genomfördes under barnens skoltid, en klass i taget. Datumen för genomförandet var torsdagen 24 april och fredagen 25 april 2014. Platsen för enkätundersökningen var klassernas respektive klassrum. Klassföreståndaren samt eventuell övrig klasspersonal var närvarande under enkätens genomförande. Sammanlagt spenderades ungefär 60-90 minuter per klass. Ingen tidspress fanns vid enkätundersökningen utan varje barn fick utnyttja den tid de behövde.

Inför enkätens genomförande fick varje klass muntlig information av mig. Jag hade i förhand utformat ett manus för vad jag skulle säga i syfte att ge varje klass så snarlik information som möjligt. Även manuset till den muntliga instruktionen utformades tillsammans med verksam pedagog på skolan för att anpassa språket till barnens nivå. Jag kommer i nästkommande stycke återge ungefär vad som sades i den muntliga introduktionen; emellertid var alltså språket i den faktiska instruktionen till barnen av ett betydligt enklare språk.

Jag började med att presentera mig och berättade att jag själv hade gått på Nybbleskolan som barn. Jag berättade att jag studerar på universitet i Uppsala och att jag skriver en uppsats om barns favoritplatser utomhus varför jag behövde deras hjälp med att svara på frågor och rita en teckning på ämnet. Viktigt i sammanhanget är att jag *inte* nämnde något om att mitt arbete sedan skulle leda in på skolgårdsutformning. Syftet med detta var att jag ville att barnen skulle tänka fritt angående vad som var deras favoritplats utomhus för att i slutänden på egen hand kunna applicera detta på skolgårdsutformning. Hade jag nämnt något om skolgårdsutformning anser jag risk funnits att barnen skulle begränsas i sitt tänkande och främst fokusera på platser på skolgården. Om de trots allt kom att tänka på skolgården, ville jag att detta skulle ske självant. Vidare visade jag barnen hur pappret såg ut och läste upp alla frågorna. Jag sade att de gärna fick räcka upp handen under enkätgenomförandet om de behövde hjälp med läsningen eller undrade något. Jag betonade att de skulle undvika att prata med eller titta på varandra eftersom det var deras *individuella* favoritplatser utomhus som var av intresse. Dessutom underströk jag att det inte fanns något rätt eller fel i uppgiften, i syfte att i största möjliga mån undvika prestationsångest hos barnen.

Ett mindre antal barn hade svårigheter med att skriva på egen hand. Då hjälpte lärarna till genom att ställa frågorna till barnen muntligt och sedan anteckna deras svar på enkätappret i barnens ställe.

Enkätens sammanställning

Efter att alla enkäter var insamlade kategoriserades de utifrån barnens svar in i grupper. Grupperna ordnades utifrån vilka platser barnen hade angett som sin favoritplats. Exempel på grupper skulle till exempel kunna vara "skogen" eller "lekplatsen".

Ingen indelning gjordes utifrån årskurserna, utan alla enkäter som hade snarlika favoritplatser delades in i samma grupp. Detta då samma skolgård används av alla barnen, vilket innebär att det var deras gemensamma åsikter som var av intresse. Av samma anledning gjordes heller ingen indelning efter barnens kön, eftersom både flickor och pojkar ska utnyttja samma skolgård samtidigt.

Antalet enkäter i respektive grupp räknades för att skapa en bild av hur många barn som var av liknande åsikt. De favoritplatser som hade angetts av färre än tre personer räknades inte med. Likaså räknades heller inte de svar in där

barnet uppenbarligen hade missuppfattat frågan, exempelvis om det svarat en favoritplats inomhus.

Efter detta analyserades varje grupp av favoritplatser för att förstå vad barnen gillade med platsen ifråga. Jag försökte då sätta fingret på vad som var platsen i frågas kvaliteter. Slutligen resonerade jag kring hur dessa kvaliteter skulle kunna infogas vid en skolgårdsutformning. En schematisk illustrationer togs fram som visar möjlig disposition av en fiktiv skolgård. Illustrationerna ska i sammanhanget ses som en del i ett underlag för skolgårdsutformning.

Resultat och analys

I detta avsnitt redovisas vilka som var barnens favoritplatser samt fördelningen av dessa. Favoritplatserna presenteras sedan mer ingående: vad barnen gillade med platsen, kvaliteterna hos platsen samt hur dessa kan implementeras vid en skolgårdsutformning. Möjlig ytfördelning på en skolgård, baserat på barnens favoritplatser, presenteras slutligen i form av en schematisk illustration.

Fördelning av favoritplatser hos barnen

Totalt antal barn som genomförde enkäten uppgick till 77 stycken. Av dessa var nio enkäter inte användbara av de skäl som angavs i metoden, det vill säga barnet hade antingen missuppfattat frågan eller så var antalet i gruppen för nämnd favoritplats färre än tre barn. Sålunda kom resultatet att baseras på totalt 68 enkäter.

När barnens svar på enkäterna gick igenom utkristalliserades fem tydliga grupper av favoritplatser. Dessa var: fotbollsplan – 20 barn (29%), skogen – 16 barn (24%), lekplats – 13 barn (19%), plats vid vatten – 12 barn (18%), samt egna trädgården – 7 barn (10%). Resultatet från enkäten sammanställdes till ett cirkeldiagram där de olika grupperna fick motsvara en representativ del av cirkeln.

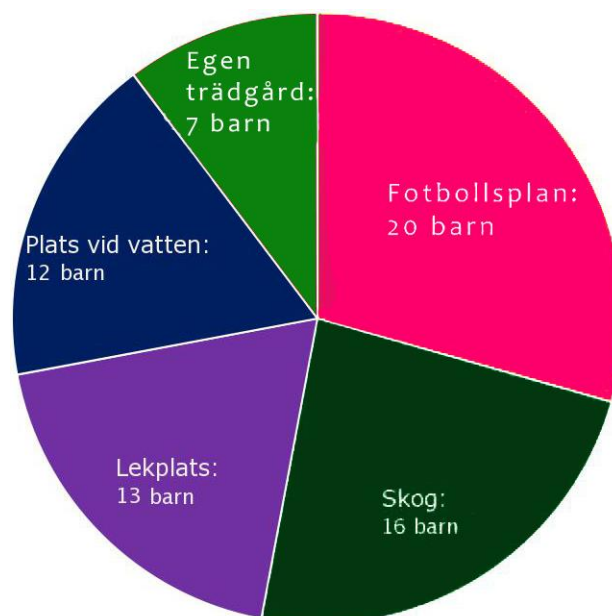
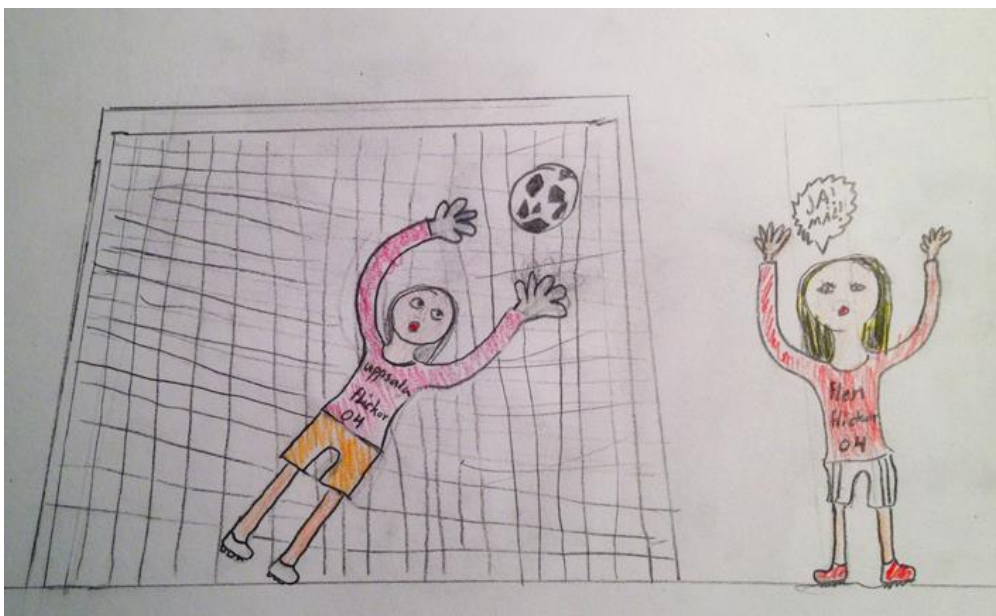

Diagram: Cirkeldiagram visandes fördelning av favoritplatser bland barnen.

Favoritplats: fotbollsplan

Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 3. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman. En rolig detalj; observera texten på spelarnas tröjor.

Vad barnen gillade med platsen

Barnen gillade primärt fotbollsplanen därför att de tyckte om att spela fotboll. Sporten i sig var alltså viktig och många barn beskrev detaljerat i text och bild hur fotbollsplanen såg ut. Av barnens svar framgick det också att själva springandet och gemenskapen med andra var något de gillade med platsen. Några beskrev själva markmaterialet på platsen, som antingen var av gräs eller grus.

Kvaliteter hos en fotbollsplan

Många barn uttryckte alltså att det var just fotbollsspelet som de gillade med fotbollsplanen. En bonus med fotbollen som sport är att alla får möjlighet ta del av gemenskapen – åtminstone på Nybbleskolan då skolans regler säger så (Ottosson⁴). Sporten har dessutom tydliga regler, vilket säkert är en bonus för de barn som kanske annars har svårt att förstå de sociala spelreglerna. Att spela fotboll ger dessutom barn utlopp för sitt rörelsebehov och utlopp för energi. En annan kvalitet är att barn får möjlighet att lära sig en sport och bygga upp sin bollfärdighet, vilket de kan antas ha glädje av även utanför skolan. Ytterligare en fördel är att barnen utövar sporten över klassgränserna och får möjlighet att lära känna nya kamrater (Ottosson⁴).

Hur detta kan implementeras vid en skolgårdsutformning

I dagsläget finns på Nybbleskolan en liten fotbollsplan i grus och det var uppenbart från enkäterna att det var denna fotbollsplan som många barn åsyftade som sin favoritplats. Fotbollsplanen på Nybbleskolan mäter cirka 25 * 20 meter. Detta stämmer relativt väl överens med de mått som Göteborgs Fotbollsförbund (2014) förespråkar för en barnfotbollsplan, nämligen 30*15 meter. Utifrån resultatet på min undersökning skulle jag förespråka att en skolgård utrustades med en fotbollsplan anpassad till barnens skala. Med tanke på hur mycket barnen

⁴ Eva- Lena Ottosson, lärare, Nybbleskolan i Flen, samtal 24 april 2014

verkar tycka om fotbollsplanen det kunna övervägas att ha flera fotbollsplaner för att undvika trängsel på planen, i synnerhet om elevantalet ökar i och med en framtida hopslagning av lågstadieskolorna.

Favoritplats: skog

Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 1. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman.

Vad barnen gillade med platsen

Barnen beskrev skogen som en plats i naturen med träd, buskar, mossor, grenar, stenar, berg, bäckar och stockar. Det barnen gillade med skogen var att det fanns gott om utrymme, att de kände sig trygga, att det är mysigt och fint, att det luktar speciellt, att man kan vara där både själv och med kompisar, att det finns bra klätterträd, att det finns mycket hinder och att det finns många djur. Aktiviteter de gillade att göra i skogen var leka, klättra, bygga kojor, leka hinderbana, leka djur och hoppa i vattenpölar.

Kvaliteter hos en skog

Jämfört med exempelvis fotbollsplanen är skogen en mindre programmerad plats, vilket också tydligt märktes på barnens svar; anledningarna till att de gillade skogen var mer varierade, likaså de aktiviteter de företog sig på platsen. Skogens mångsidighet är i sig en viktig kvalitet och stämmer överens med forskning som visar att barn leker på ett mer kreativt sätt i naturlika omgivningar. Att leka i naturlika miljöer har dessutom visats stärka barns relation till naturen, vilket får

anses positivt (Dowdell, Gray & Malone 2011). Barnen beskrev också hur skogen var en naturlig hinderbana och hur man i skogen både kunde vara för sig själv och med vänner. Även detta får ses som positiva kvaliteter.

Hur detta kan implementeras vid en skolgårdsutformning

Att kunna ha naturlig miljö på en skolgård får anses som något positivt utifrån det som både min undersökning och forskning generellt har visat (Dowdell, Gray & Malone 2011). Skog på en skolgård är visserligen utrymmeskrävande, men med tanke på alla de aktiviteter som barnen tycks företa sig på denna yta får det ändå anses som god investering i utrymme. Just att ha platser där barnen kan dra sig undan och vara för sig själva är också betydelsefullt. Skogen på en skolgård skulle med detta i åtanke kunna utformas på ett varierat sätt med mycket skyddande buskar och stenar så att barnen kan skapa sig sina egna små utrymmen. Dessutom skulle en varierad skog tillfredsställa barnens vilja att använda den som en naturlig hinderbana. Vidare bör skogen om möjligt utformas så att djurliv attraheras eftersom barnen uppskattade detta.

Favoritplats: lekplats

Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 4. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman.

Vad barnen gillade med platsen

När lekplatsen beskrevs låg barnens fokus på de lekredskap som fanns på platsen. Gungor, studs matta, snurror, klätterställning, hinderbana och balansgång återkom hos flera. Vid studerande av barnens teckningar av lekplatsen kunde konstateras att många sannolikt hade skolans egen lekplats i åtanke. Denna består just av ett antal lekredskap, vilka har ställts på ett sådant avstånd från varandra att de bildar en hinderbana där barnen kan ta sig från ett redskap till det andra utan att nudda marken. Med ”snurror” åsyftade barnen troligen en del av denna hinderbana, där en rund, vridbar ståplatta roterar runt en stång som sitter fast i marken. Dessa

stänger står på rad på ett sådant avstånd att barnen med viss möda kan röra sig från den ena snurran till den andra. När barnen beskrev vad de tyckte om med lekplatsen och vad de tyckte om att göra där, var återigen lekredskapen i fokus; barnen tyckte om att klättra, leka, hoppa studsatta, gunga och gå hinderbana.

Kvaliteter hos en lekplats

En lekplats kan antas vara just en plats för gemensam lek och det var på det sättet barnen använde den. Emellertid kunde man förstå av barnens svar att det ofta även var själva utmaningen som gjorde platsen populär; att ta sig från ett hinder till ett annat och att gå balansgång. Kvaliteterna hos en lekplats tycks innefatta läsbarhet, underhållning och ett lagom mått av utmaning.

Hur detta kan implementeras vid en skolgårdsutformning

Lekplatsen tillhandahåller möjligheter för en mer programmerad lek än vad exempelvis skogen gör. Detta tycks också vara något som barn uppskattar. En lekplats bör, med utgångspunkt i barnens svar, ha gott om hinder med en överkomlig svårighetsgrad samt platser med en än mer given funktion, som studsatta och gungor. Lekplatsen bör även vara stor nog för det antal barn som kan tänkas vilja använda den.

Favoritplats: vid vatten

Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 1. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman.

Vad barnen gillade med platsen

Platserna som beskrevs hade egenskaper som mycket vatten, mycket sol, en brygga och en strand. På platsen tyckte barnen om att bada, fiska, leka, sola, plocka snäckor och gå på upptäcktsfärd. Många barn beskrev just solen och värmen som något de uppskattade. Ett antal barn gav även uttryck för att platsen var vacker.

Kvaliteter hos en plats vid vatten

Av barnens svar framgick att platsen var en plats för lek och aktivitet såväl som för vila och rekreation. Platser med vatten tycks således både uppmåna till lekfullhet och skänka vila. Barnen förknippade dessutom ofta platser vid vatten med sol och värme.

Hur detta kan implementeras vid en skolgårdsutformning

Av säkerhetsskäl och av praktiska skäl blir det svårt att ha en plats där barnen kan bada på en skolgård. Även vattensamlingar med ett mindre vattendjup kan utgöra en potentiell drunkningsrisk. Dock tycks vatten ha så pass uppskattade kvaliteter att det vore synd att inte använda det alls. Stillastående vatten i marknivå får anses vara en alltför stor risk, men det finns andra inslag av vatten som skulle kunna betraktas som säkrare. Ett exempel kan vara vatten som porlar över en sten, ett annat vatten som sprutar från marken. Båda dessa exempel kan både inbjuda till interaktion med vattnet och beskådas på avstånd, beroende på om man söker lek eller vila. Sol och värme tycks även vara viktig på platsen. Om möjligt bör vattnet därför placeras på ett ställe där ett varmare mikroklimat kan skapas.

Favoritplats: egen trädgård

Teckning av favoritplats. Elev i årskurs 3. Publicerad med vänligt tillstånd av elev och målsman.

Vad barnen gillade med platsen

Trädgården beskrevs som en grön plats med många växter, där vissa barn var mer specifika och beskrev äppelträd, vinbärsbuskar och nyponbuskar. Vidare beskrevs trädgården som en plats för lek där det fanns gungor, studsatta och stora utrymmen. Flera barn beskrev även trädgården som en plats för vila där de kunde sitta i en solstol eller ligga i en hängmatta. Barnen beskrev hur det var vindstilla och de kunde lyssna på fågelkvitter eller läsa. Av barnens svar kunde

det utläsas att just *tillgången* till trädgården var viktig: att det var en säker plats där de kunde spendera hur mycket tid de ville.

Kvaliteter hos den egna trädgården

Trädgårdens kvaliteter innefattar säkerhet, en känsla av att det är ombonat och möjlighet till fri lek. Jag tolkade det som att småskaligheten, den privata känslan och den tydliga rumsligheten var viktiga för trädgården. Som blivande landskapsarkitekt tyckte jag även det var roligt att många barn hade observerat vilka växter som fanns i trädgården och uppskattade kvaliteterna hos dessa.

Hur detta kan implementeras vid skolgårdsutformning

För att fånga trädgårdens kvaliteter behövs mindre rum för intimitet på skolgården. Dessa ska vara tydligt avgränsade med ett innanför och ett utanför. Slutenheten är troligen viktig här. Dessutom bör rummen vara i en mindre skala än exempelvis skogen eller fotbollsplanen. Emellertid är det troligen viktigt att inte göra dem så pass små och privata att vissa barn ser det som ”sina egna” och därmed utestänger andra barn. Här i ligger en designutmaning. Det skulle kunna tänkas att det i trädgårdsrummen finns bärbuskar som skapar en hemtrevlig känsla och ger även barn utan egen trädgård en möjlighet att lära känna dessa växter. Trädgårdsrummen skulle ha flera sittplatser och fungera att använda både ensam och i grupp. Detta skulle vara en plats för lugn. För att tillfredsställa det stora antalet användare skulle troligen ett flertal trädgårdsrum i varierande storlekar behövas.

Trädgården beskrevs av barnen emellertid inte enbart som en plats för vila utan även som en plats för aktivitet under trygga former. På en skolgård skulle dock en mängd övriga aktiviteter erbjudas där barnen kan leka under trygga former. Därför skulle trädgårdsrummen kunna öronmärkas som en plats för lugnare aktiviteter.

Möjlig ytfördelning på en skolgård, baserat på barnens favoritplatser

Platserna som barnen på Nybbleskolan hade som favorit-utomhusplatser finns alla representerade i den schematiska illustrationen presenterad på nästa sida: fotbollsplan, skog, lekplats, plats vid vatten samt trädgård. På respektive yta skulle de kvaliteter som barnen uppskattar i respektive utomhusmiljö kunna infogas, på ett sådant sätt som tidigare beskrivits.

Tankeexemplet som illustrationen utgör baseras på en skolgård med det godtyckliga måttet 300*300 meter. Den slutgiltiga storleken bör givetvis anpassas efter antal elever som ska bruka skolgården.

På illustrationen har tre fotbollsplaner placerats vilka har måtten 30*15 meter, baserat på de tidigare nämnda rekommenderade måtten för barnfotbollsplaner (Göteborgs Fotbollsförbund 2014). Intresset för fotbollsspelande var, som tidigare nämnts, stort. Följaktligen bör detta mötas upp med ett tillräckligt stort antal fotbollsplaner för att alla som vill ska få plats att kunna vara med och spela.

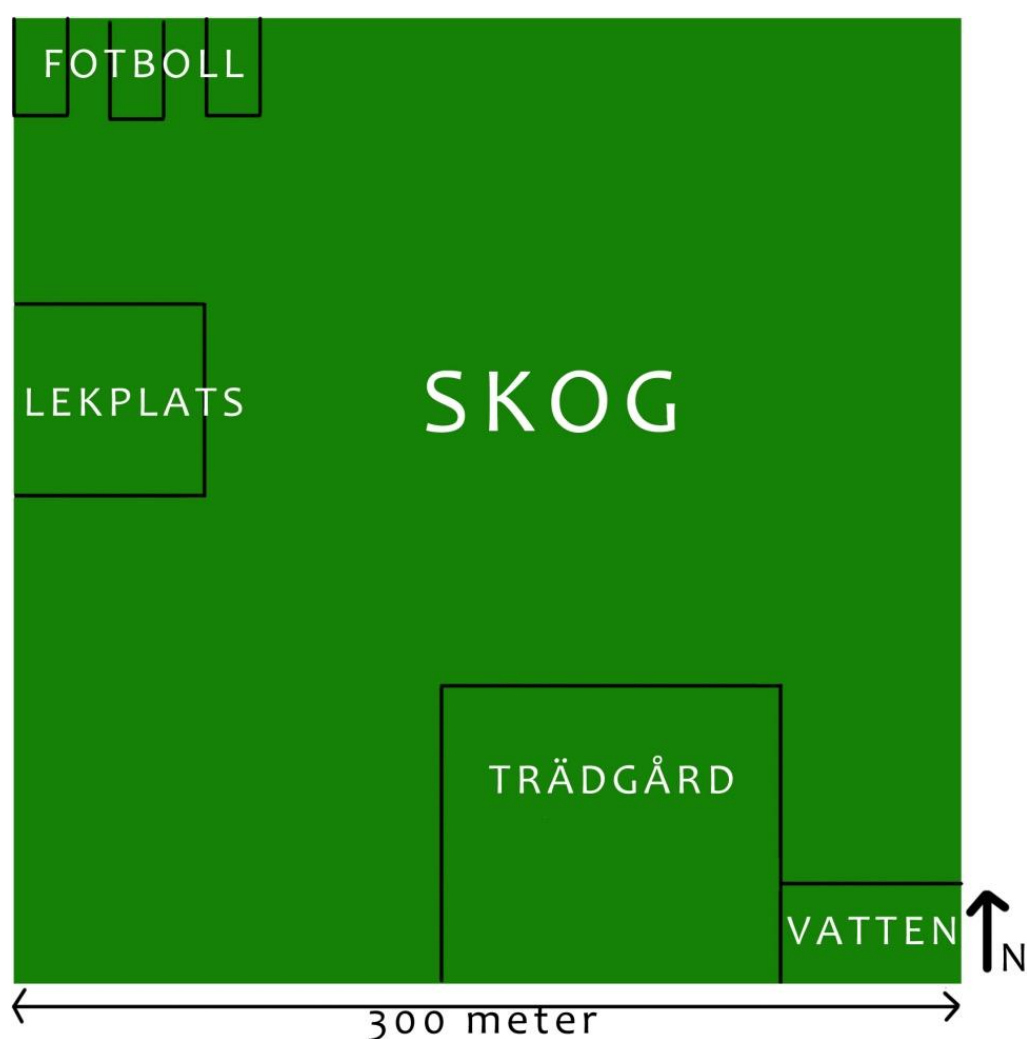
Övrig yta har uppskattats efter ungefär hur stor plats de kan tänkas kräva för att kunna erbjuda de kvaliteter som tagits upp tidigare i arbetet. Skogen har tilldelats allra störst yta för att tillgodose de kvaliteterna barnen uppskattade hos skogen som plats, vilket bland annat inkluderade utrymme.

Lekplatsen bör storleksmässigt anpassas till de tilltänka lekredskapen. Lekredskapen bör lämpligen vara av sådana slag barnen uppskattade, vilket behandlades mer ingående under rubriken ”Favoritplats: lekplats”.

Gällande trädgårdsytan bör den delas in i mindre rum av varierande storlek beroende på tilltänkt användning för respektive trädgårdsrum. Här bör finnas både mindre och större rum för att tillgodose olika grader av intimitet.

Platsen med vatten har placerats i sydöst för att möjliggöra skapandet av ett varmare mikroklimat på platsen – värme var något barnen uppskattade på platser vid vatten. Platsen kommer då ha solläge under förmiddag och tidig eftermiddag då barnen kan antas vistas där.

Observera att detta inte är något gestaltungsförslag utan snarare kan liknas vid en programskiss där barnens favoritplatser och ungefärlig yta presenteras. Den slutgiltiga utformningen och exakta ytfördelningen av en skogård baserad på principerna presenterade i detta arbete, blir i slutänden en designfråga.

Egen illustration: Programskiss för fiktiv skogård över möjlig ytfördelning av favoritplats utifrån hur stor yta de olika aktiviteterna kräver.

Diskussion

Syftet med mitt arbete var att undersöka hur kvaliteterna hos platser i utomhusmiljö som barn knutit an till kan implementeras vid en skolgårdsutformning. ”Skolgårdsutformning” som renodlat ämne studerades inte specifikt, vilket nämns i uppsatsens avgränsningar, utan fokus låg just på platsanknytning. Jag ville se vad som framkom när man utgår från endast från barnens befintliga favoritplatser. I realiteten vid en skolgårdsutformning är jag dock medveten om att även andra faktorer och bredare forskning om skolgårdsutformning bör tas i noggrant beaktande.

Mitt arbete tog sin utgångspunkt i att barn spenderar mycket tid på skolgården och att det därför är viktigt att de tycker om den platsen. Vid utformning av en ny skolgård i Flen är det således viktigt att skolgården utformas med goda förutsättningar att bli en omtyckt plats. Jag gjorde ett antagande om att barns preferenser för platser generellt sett även kommer att bestå när de möter en ny plats, i detta fall en ny skolgård, och verka till skolgårdens för- eller nackdel. Att så faktiskt skulle vara fallet var ett antagande som jag dessvärre inte kunde föra i bevis inom ramen för detta arbete. En framtida utvärdering och jämförelse av upplevelser på den nya skolgården skulle kunna studera hur barn för med sig erfarenheter av platser de knutit an till.

Vidare hade jag önskat finna än mer bakomliggande studier om vilka som är barns favoritplatser i utomhusmiljöer. Den fakta jag fann på området var det Jack (2010) redogjorde hur majoriteten av barn beskrev sina favoritplatser som platser i närmiljön: hemmet och dess trädgård, närliggande gator, parker, lekplatser och idrottsplatser. Detta stämmer ganska väl överens med vad jag fann i min undersökning. Att svaren ändå var så pass överensstämmande skulle kunna tolkas som att mina resultat är relativt allmängiltiga. Dock fanns även skogen och platser vid vatten med bland mina svar; detta skulle eventuellt kunna falla in som platser i barnens närmiljö då dessa element finns lättillgängliga i Flen.

Jag har i min resultat/analys-del utifrån barnens svar försökt utröna vad som har varit respektive favoritplats kvaliteter. Min ambition har här varit att utgå just från barnens svar. Givetvis blir min tolkning ingen exakt vetenskap, och en annan författare skulle möjligen ha tolkat resultaten annorlunda. Denna oexakthet kan ofta vara ett dilemma i undersökningar av mer kvalitativ art likt min egen.

Att utgå från de platser barnen redan knutit an till – deras favoritplatser – kan tänkas medföra begränsningar när det kommer till faktiskt gestaltning. Barns upplevelser och erfarenheter vid denna låga ålder är av naturliga skäl begränsade (Jack 2010). Troligen finns även andra typer av miljöer och platser barnen skulle kunna uppskatta och anknyta till, vilket de kommer att upptäcka ju mer de ökar sin geografiska förståelse (Jack 2010). Genom att vid skolgårdsutformning enbart begränsa sig till att utgå från barnens svar utesluts en mängd potentiella bra miljöer från skolgården.

Ramarna för min egen kreativitet blev likaså en begränsning. Även jag har mina erfarenheter och föreställningar när det kommer till skolgårdsutformning, vilket gör att det är svårt att arbeta helt förutsättningslöst med analysen och den schematiska illustrationen. Rent spekulativt skulle man givetvis kunna tänka ännu friare än vad jag har gjort. Exempelvis så kanske kvaliteterna hos vatten skulle kunna tas till vara helt utan att använda faktiskt vatten, eller kvaliteterna hos en fotbollsplan i form av gemenskap och tydliga spelregler kunna uppnås utan en faktisk fotbollsplan.

Det hade varit roligt och intressant att gå vidare med arbetet genom att utforma ett gestaltungsförslag för en skolgård av det som framkommit i min undersökning och analys. Vid framtagande av ett gestaltungsförslag skulle möjlighet ges att verkligen fundera i detalj på möjliga implementeringar av resultatet. Tid har dock varit en begränsande faktor som inom ramarna för detta arbete omöjliggjort utformningen av ett gestaltungsförslag.

Ifall en skolgård skulle komma att byggas utifrån ett gestaltungsförslag baserat på min undersökning, så hade det varit väldigt intressant att se huruvida barnen faktiskt skulle ha lättare att skapa en platsanknytning till denna skolgård än till en gängse skolgård. Detta blir dock svårt att undersöka i praktiken.

Skolgårdar generellt sett har dock redan från början goda förutsättningar för att bli platser som barn knyter an till. Detta eftersom skolgårdar, oavsett utformning, uppfyller flera kriterier som gynnar platsanknytning. Som exempel kan nämnas att skolgården är en plats som människor upplever i sin barndom vilket gör att platsanknytning lättare uppstår (Morgan 2010). Vidare kommer barnen att spendera mycket tid där vilket ökar chanserna för platsanknytning (Kaymaz 2013). Skolgården har även goda chanser att bli den plats där viktiga sociala kontakter knyts och upprätthålls vilket även sägs gynna platsanknytning (Kyle, Mowen & Tarrant 2004).

Jag beskrev i uppsatsens bakgrundsdel fenomenet ”beteendeintention”. Det syftar till det beteende en människa *avser* ha på en plats och behöver inte alltid hänga ihop med vad hen sedan faktiskt gör (Kyle, Mowen & Tarrant 2004). En risk med att utforma en skolgård utifrån kvaliteterna hos barnens favoritplatser, är att barnen kanske tycker om favoritplatserna på grund av beteendeintentioner. Leker de exempelvis verkligen hinderbana i skogen, eller gillar de mest tanken på att de skulle kunna göra det? Utifall det skulle vara så att det snarare handlar om beteendeintentioner än faktiska beteenden på platsen, kanske en viss design *inte* skulle leda till en önskad användning. För att komma runt detta möjliga problem skulle en observationsstudie av hur barn faktiskt beter sig på sina favoritplatser kunna genomföras.

Barnens bakgrund och erfarenheter hade sannolikt betydelse för vilka platser de angav som sina favoritplatser. Barnen på Nybbleskolan har i dagsläget en naturlig skolgård att tillgå och majoriteten av barnen bor i hus med trädgård (Ottosson⁵). Dessutom är Flen en liten ort med både skog och sjöar i nära anslutning. Hade undersökningen istället genomförts exempelvis på en lågstadieskola i Stockholms innerstad där majoriteten av barnen bodde i lägenheter, hade resultatet från undersökningen kanske sett annorlunda ut.

Något som i vilket fall kan konstateras, är att platsanknytning är viktigt för barns utveckling. Det ökar deras välmående och är viktigt i identitetsskapandet (Jack 2010). Genom förståelse för vad platsanknytning är och hur det uppstår ökar chansen för en landskapsarkitekt att kunna skapa omtyckta platser (Jack 2010; Kaymaz 2013). Min förhoppning är att denna uppsats visar på ett sätt för landskapsarkitekter att arbeta för att ta fram underlag för skolgårdsplanering.

⁵ Eva-Lena Ottosson, lärare, Nybbleskolan i Flen, samtal 24 april 2014

Metoddiskussion

Jag anser att det fungerade väldigt bra att genomföra denna undersökning i enkätform. Den överlägset största fördelen var att jag hade möjlighet att få ett så pass brett svarsunderlag – sammanlagt 77 barn kom att genomföra enkäten! Detta var betydligt mer än vad jag initialt i arbetet hade hoppats på. I och med det breda svarsunderlaget kändes resultatet av undersökningen relevant och representativt för Nybbleskolans elever vilket var roligt.

En annan fördel med enkätundersökning som metod var att resultatet blev hanterbart och lätt att överskåda. Denna överskådlighet underlättades ytterligare av att enkäten hade endast fyra frågor. Dessutom var barnen i så pass låg ålder att de tenderade att generellt sett svara kort och koncist på frågorna. Hade det varit äldre barn eller vuxna som hade fått svara på samma frågor hade svaren sannolikt både varit längre och mer komplexa, och en del av denna lätthanterlighet hade då gått om intet.

Jag visste heller inte på förhand att barnen skulle komma att svara så pass lika varandra som de ändå gjorde, men tack vare att så var fallet så blev indelning av grupper relativt enkel. Det skulle kunna spekuleras om barnens relativt överensstämmande svar delvis berodde på att de, trots de muntliga instruktionerna, kikade på varandras svar och blev influerade. Det ideala sättet att genomföra denna enkätundersökning hade troligen varit att låta barnen få fylla i enkäterna inte bara individuellt, utan även i enrum. Detta var emellertid inte genomförbart för denna undersökning på grund av begränsning i tid, men hade möjligen resulterat i en större diversitet i svaren.

Referenser

- Arvidsson, A. (2014). *Nybbleskolan*. <http://www.flen.se/sv/Start/Skola--barnomsorg/Grundskola/Grundskoleomraden/Flens-grundskoleomrade-F-5/Nybbleskolan/> [2014-05-19]
- Befolkningen. (2014). *Hur många människor: befolkningen i Sverige: Flen*. <http://befolkningen.com/sverige/flen/flen> [2014-05-19]
- Bell, S. *Elements of visual design in the landscape*. London: Taylor & Francis.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. & Tiesdell, S. (2010). *Public places urban spaces*. New York: Routledge.
- Chow, K. & Healey, M. (2008). Place attachment and place identity: first-year undergraduates making the transition from home to university. *Journal of Environmental Psychology*, 28, ss. 362-372.
- Dowdell, K., Gray, T. & Malone, K. (2011). Nature and its influence on children's outdoor play. *Australian Journal of Outdoor Education*, 15(2).
- Flens Kommun. (2013). *Förslag till ny skolstruktur för Flens kommunala förskolor, grundskolor och fritidshem*. <http://www.flen.se/upload/Extern/Kommunledningsf%C3%B6rvaltningen/Skolprojektet/Dokument/Material%20skolstrukturarbetet/F%C3%B6rslag%20till%20ny%20skolstruktur%20f%C3%B6r%20Flens%20kommunala%20f%C3%B6rskolor,%20grundskolor%20och%20fritidshem%20131023.pdf> [2014-05-19]
- Göteborgs Fotbollförbund. (2014). *Så spelar vi fem-manna fotboll*. http://gbgfbf.se/ImageVault/Images/id_56835/scope_0/ImageVaultHandler.aspx [2014-06-02]
- Jack, G. (2010). Place matters: the significance of place attachments for children's well-being. *British Journal of Social Work*, 40, ss. 755-771.
- Kaymaz, I. (2013). Urban Landscapes and Identity. I Ozyavuz, M. (red.) *Advances in Landscape Architecture*. Ss. 739-760.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge: The M.I.T. Press & Harvard University Press.
- Kyle, G., Mowen, A. & Tarrant, M. (2004). Linking place preferences with place meaning: an examination of the relationship between place motivation and place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 24, ss. 439-454.
- Morgan, P. (2010). Towards a developmental theory of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30, ss. 11-22.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. London: Pion.
- Rigby, K. (2000). Effects of peer victimization in schools and perceived social support on adolescent well-being. *Journal of Adolescence*, 23(1), ss. 57-68.
- Skolverket. (2012). *Skolplikt och rätt till utbildning*. <http://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/skolplikt-och-ratt-till-utbildning-1.126411> [2014-05-19]